

Stanowisko Związku Miast Polskich
w sprawie

art. 40 ustawy z dnia 28 marca, mieniającej ustawę z 2 marca br., dot. epidemii CoViD-19

Zarząd Związku Miast Polskich **protestuje przeciwko przyjęciu w sposób urągający zasadom demokracji, zgłoszonej w drugim czytaniu poprawki nr 177**, która w uchwalonej ustawie o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw, **jest zawarta w art. 40**.

Zarząd stwierdza, że postępowanie to oznacza okazanie przez większość sejmową **lekceważenia wobec współobywateli i prawa**.

Najpierw wobec **ludzi, dzisiaj zagrożonych epidemią niebezpiecznego dla życia wirusa:**

- wszystkich obywateli, spośród których **72% uważa, że termin wyborów trzeba przełożyć;**
- tych setek tysięcy osób, które w związku z przeprowadzeniem wyborów będą musieli spotykać się i przemieszczać wielokrotnie, również przed dniem wyborów.

Większość sejmowa wykazała także lekceważenie **prawa:**

- Konstytucji, która gwarantuje równe dla wszystkich bierne prawo wyborcze, a zwłaszcza prawo do ochrony życia i zdrowia, którego zapewnienie jest obowiązkiem władz publicznych;
- orzeczeń trybunału Konstytucyjnego, które nie dopuszczają zmian w prawie wyborczym, mogących wpłynąć na wynik wyborów, w okresie 6 miesięcy przed ich terminem;
- ustaw i rozporządzeń, które dotyczą przeciwdziałania chorobom zakaźnym, a zwłaszcza obecnej epidemii CoViD-19.

Zwracamy uwagę na **bezprecedensowy sposób** przeprowadzenia tej zmiany w rządowym projekcie: zgłoszenie jej w drugim czytaniu, bez związku z procedowanym projektem i bez uzasadnienia.

W tej sytuacji apelujemy do Senatu RP o wykreślenie z ustawy art. 40.

Do większości sejmowej apelujemy o wzięcie pod uwagę wartości, których przestrzeganie wymaga obecna sytuacja i o nieodrzućcie spodziewanej poprawki Senatu.

Zarząd przypomina równocześnie swoje **stanowisko z 25 marca 2020 roku** (w załączeniu), w którym, biorąc pod uwagę liczne pisma i wnioski z miast, **zwrócił uwagę na konieczność odłożenia w okresie epidemii wszelkich wyborów, także wyborów i referendum lokalnych**. Wykazaliśmy, że już obecnie została wprowadzona w życie **większość** ograniczeń praw i wolności obywatelskich, przewidziana w ustawie o stanie klęski żywiołowej, zatem **faktycznie został on już wprowadzony**. Trzeba go tylko – zgodnie z prawem – ogłosić.

Związek domaga się od ustawodawcy i rządu **poważnego i odpowiedzialnego traktowania władz samorządowych**. Mamy taką samą, jak władze centralne, legitymację do działania na rzecz naszych mieszkańców, **wobec których i za których ponosimy pełną odpowiedzialność**. **Chcemy się z niej wywiązać i zamierzamy to zrobić**. Dlatego przepisy prawa, które dotyczą realizacji zadań przez samorządy, muszą być z nami konsultowane, zgodnie z Konstytucją i ustawami.

UZASADNIENIE

1. Kwestia kluczowa - zdrowie i życie obywateli

Przygotowanie i przeprowadzanie wyborów i referendum w okresie, w którym wprowadzono bardzo restrykcyjne ograniczenia, w tym wymienione w naszym stanowisku z 25 marca br., wymaga podejmowania działań ewidentnie **sprzecznych z tymi ograniczeniami**. Będzie to oznaczać z jednej strony łamanie przepisów związanych z przeciwdziałaniem epidemii, a z drugiej odpowiedzialność za narażenie na niebezpieczeństwo utraty zdrowia i życia bardzo wielu obywateli, zarówno wszystkich głosujących, jak i – w o wiele większym stopniu – zaangażowanych w przygotowanie i obsługę wyborów pracowników samorządowych, członków komisji, doręczycieli przesyłek i innych osób.

Kumulacja zagrożeń w skali całego kraju nastąpi oczywiście w przypadku kontynuowania przygotowań do zarządzonych na 10 maja wyborów prezydenta RP. Trzeba podkreślić, że już pierwszy termin wynikający z kalendarza wyborczego, który dotyczy wyznaczenia do 5 kwietnia br. miejsc głosowania w obwodach zamkniętych, czyli w szpitalach, domach pomocy społecznej, aresztach i więzieniach, **jest w wielu miejscach niewykonalny**, ponieważ są one zamknięte a nawet objęte kwarantanną. Jednak także w miejscach, gdzie ograniczenia nie są tak restrykcyjne, każda wizyta osób z zewnątrz będzie obciążona zwiększonym ryzykiem. Oględziny potencjalnego miejsca głosowania, omówienie spraw organizacyjnych w warunkach epidemii itd., wiążą się z koniecznością dodatkowego przemieszczania się i spotykania wielu osób, co **stoi w jaskrawej sprzeczności z przepisami i apelami władz państwowych o ograniczenie przemieszczania się do niezbędnego minimum**.

W tym kontekście należy przywołać liczne decyzje wojewodów o zakazie odwiedzin w szpitalach i domach pomocy społecznej, całkowity zakaz odwiedzin w zakładach karnych i aresztach, czy odwołanie (przełożenie) wyborów lokalnych, przypadających w najbliższych tygodniach. Ze względu na czas obowiązywania ogłoszonego stanu epidemii (do 10 kwietnia br.) te słuszne polecenia i decyzje są wydawane tylko na taki okres, jednak dynamika przyrostu potwierdzonych zachorowań jednoznacznie pokazuje, że stan epidemii będzie trwał dłużej.

Jesteśmy przekonani, że tak samo pełne uzasadnienie w przepisach prawa, nakazujących władzom publicznym dbałość o zdrowie i życie obywateli, będzie miała każda decyzja wójta, burmistrza albo prezydenta miasta, dotycząca niewykonania w stanie epidemii czynności przygotowawczych do wyborów, podyktowana odpowiedzialnością zarówno za swoich podwładnych jak i innych osób.

Przypominamy, że Zarząd Związku skierował do rządu **apel o ogłoszenie stanu klęski żywiołowej** na terenie całego kraju, co umożliwiłoby wszystkim zorganizowane działanie, zamiast obecnego stanu niepewności i chaosu organizacyjnego (nierównomierne i nieadekwatne działanie organów administracji państwowej w różnych częściach kraju, w analogicznych sytuacjach).

2. Brak organizacyjnych i technicznych możliwości realizacji kalendarzy wyborczych

Wprowadzone obecnie ograniczenia spowodowały **zaprzestanie działalności** przez liczne podmioty, których współdziałanie przy organizacji wyborów jest nieodzowne.

Coraz większy zasięg, zgodnie z apelami władz centralnych, ma **absencja w pracy** wielu pracowników administracji, którzy pracują online, często zapewniając jednocześnie opiekę dzieciom i osobom starszym. Przygotowania do wyborów zawsze oznaczają konieczność dodatkowej mobilizacji w urzędach gmin, zwłaszcza w dniach finalizowania kolejnych etapów przygotowań określonych w kalendarzu wyborczym. Ta mobilizacja jest dzisiaj nieosiągalna, a trzeba też liczyć się z całkowicie uzasadnioną odmową udziału w czynnościach, które będą się wiązać ze zwiększonym ryzykiem zarażenia się wirusem.

Najczęstszym miejscem lokalizacji obwodów głosowania są szkoły. Część jest zlokalizowana w innych obiektach, które także obecnie nie działają, a wymagany jest do nich **dostęp**. Przed, podczas i po głosowaniu, poza dostępem dla obwodowej komisji wyborczej i wyborców, niezbędny jest też dostęp dla wielu osób, które przygotowują lokale i zapewniają ich obsługę.

3. Brak możliwości realizacji art. 40 ustawy z dnia 28 marca 2020 roku:

Znaczne rozszerzenie możliwości głosowania korespondencyjnego jest oczywiście zmianą potrzebną, która powinna być wprowadzona w takim samym trybie, jak jego zbędne ograniczenie, dokonane w roku 2017, to znaczy przy zapewnieniu możliwości zaopiniowania przez podmioty odpowiedzialne za jego przygotowanie i przeprowadzenie oraz przez ekspertów, co wpłynęłoby na jakość tych przepisów.

Zmiany wprowadzone w uwłaczającym powadze parlamentu trybie w nocy z 27 na 28 marca są jednak całkowitym zaprzeczeniem racjonalności działania ustawodawcy, **świadczą za to o braku**

elementarnej wiedzy co do skutków jej wprowadzenia. Realizacja tych przepisów, w zakresie ustalonym w tej nowelizacji dla warunków epidemii, jest niemożliwa:

- a) Realizacja samych tylko zgłoszeń głosowania korespondencyjnego przez wyborców nie będzie możliwa. Zgłoszenia, które mogą być dokonywane do 5. dnia przed terminem wyborów, muszą być przekazane przez komisarza, zweryfikowane (ewentualne uzupełnienie braków), sporządzone i opieczątowane w obecności członków OKW, po czym wysłane do wyborcy za pośrednictwem operatora wyznaczonego (Poczta Polska). Już dotychczasowy przepis, dotyczący znacząco mniejszej grupy obywateli, dający prawo zgłoszenia do 15. dnia przed terminem wyborów, w połączeniu z kalendarzem wyborczym i koniecznością przygotowywania pakietów przez OKW z udziałem co najmniej czterech członków, powodował w dużych miastach ogromne problemy logistyczne i organizacyjne, których rozwiązanie było możliwe tylko dzięki mobilizacji wielu osób.
- b) Według informacji Poczty Polskiej (<http://www.poczta-polska.pl/poczta-polska-przechowa-przesylki-osobom-objetym-kwarantanna/>) obecnie obowiązuje następująca procedura:
*"W związku z ogłoszonym stanem epidemii, Poczta Polska stosuje zwiększone środki ostrożności. Podjęto szereg działań zmierzających do ograniczenia ryzyka rozprzestrzeniania się koronawirusa SARS-CoV-2 oraz zapewnienia maksymalnego bezpieczeństwa pracowników oraz klientów i partnerów biznesowych. **Do czasu zakończenia okresu izolacji korespondencja kierowana pod adresy objęte kwarantanną, będzie przechowywana w placówkach pocztowych, bez próby doręczenia.** Rozwiązanie to oznacza wyjątkowe wstrzymanie biegu terminu awizacji w okresie przechowania. Podjęcie próby doręczenia przesyłki nastąpi dopiero po zakończeniu kwarantanny przez adresata. Osoby objęte kwarantanną nie muszą tego faktu zgłaszać Poczcie Polskiej, Spółka otrzymuje ich adresy na podstawie Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 20 marca br. W sprawie ogłoszenia na obszarze RP stanu epidemii. Poczta jest w kontakcie z regionalnymi inspektorami sanitarnymi w tym zakresie."*
Oczywiście ta procedura może ulec zmianie, jednak przepisy dotyczące stanu epidemii ulegają – jak dotąd – zaostrzeniu, zatem nie należy się spodziewać jej złagodzenia.
- c) Kwarantanna jest objęta odpowiednimi obostrzeniami, zwłaszcza dotyczącymi kontaktu z osobami izolowanymi. Nowelizacja ustawy przewiduje wydanie przez ministra właściwego do spraw łączności, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw administracji publicznej, ministra właściwego do spraw zdrowia oraz Państwowej Komisji Wyborczej, rozporządzenia, które ureguluje m.in. sposób przekazania i odbioru pakietów do głosowania od osób objętych różnymi rodzajami kwarantanny. Projekt tego rozporządzenia nie jest znany, jednak należy się spodziewać, że będzie to skomplikowana procedura. **Niedostarczenie projektu tego aktu wykonawczego uniemożliwia rzetelne zaopiniowanie i przyjęcie przepisów art. 40 ustawy.**
- d) Dopuszczenie do głosowania korespondencyjnego osób po 60. roku życia, w połączeniu z panującą epidemią w Polsce i na świecie, może spowodować bardzo dużą liczbę wniosków do obsłużenia. Biorąc pod uwagę liczbę osób liczących ponad 60 lat – 30 czerwca 2019 r. były to **9 601 052 osoby** – trzeba założyć, że **wielu spośród tych obywateli zgłosi chęć skorzystania z tej nowej możliwości.** Do tego dojdą osoby objęte kwarantanną, w tym domową, liczące poniżej 60 lat. Terminy przewidziane w przepisach kodeksu wyborczego, trudne do realizacji nawet bez epidemii i dla dużo mniejszej liczby wyborców, są **niemożliwe do dotrzymania przy spodziewanej skali zgłoszeń w obecnej sytuacji.**

Poznań, 29 marca 2020 r.

Z upoważnienia członków Zarządu
(-) Andrzej Porawski
DYREKTOR BIURA